

LAUSUNTO

Helsinki 6.2.2025

Valtiovarainministeriön verojaosto

Viite: VN/13506/2024

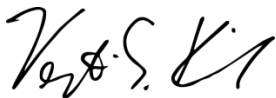
Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

yhteiskuntasuhdepäällikkö Ulla Kiuru, ulla.kiuru@soste.fi, p. 040 744 0888
pääekonomisti Otto Kyyrönen, otto.kyyronen@soste.fi, p. 040 168 0943

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan (ALV) muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esitys: Esityksessä ehdotetaan, että makeiset ja suklaatuotteet siirrettäisiin alennetusta ALV-kannasta (14 %) yleisen ALV-kannan (25,5 %) soveltamisalaan. Sen määrittämiseksi, mihin tuotteisiin sovellettaisiin yleistä ALV-kantaa, käytettäisiin yhdistetyn nimikkeistön nimikkeitä. Makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotuksen arvioidaan lisäävän valtion verotuloja noin 85 miljoonaa euroa vuoden 2025 tasossa, eikä korotuksella arvioida olevan terveysvaikutuksia. Makeisten ja suklaan ALV-korotuksella arvioidaan olevan kuluttajahintoja korottava vaikutus. Muutos astuu voimaan 1.6.2025.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta:

- Makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotuksen vaikutuksia terveyteen olisi pitänyt arvioida esityksessä tarkemmin. Luonnoksen perusteella arvonlisäveron korotuksessa on kyse ennen kaikkea fiskaalisesta esityksestä sen sijaan, että makeisten ALV-korotuksella olisi tavoiteltu kansanterveydellisiä vaikutuksia.
- Korotetun ALV:n piiriin esitetään tietyn tullinimikkeen alaisia tuotteita. SOSTE esittää, että yleisen verokannan soveltamisalaan lisättäisiin jo tässä vaiheessa myös nimikkeeseen 1905 luokiteltavat muut tuotteet, kuten kakut, leivokset, keksit ja pikkuleivät. Jää epäselväksi, miksi näin ei ole toimittu ja miksi rajaus on tehty vain esitysluonnoksessa mainittuihin tullinimikkeisiin.
- Hallituskaudella tehdyt ALV-korotukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin ja työttömiin heikentäen ostovoimaa. Koska tässä esityksessä kyse on epäterveellisiin ja ravitsemuksen kannalta epätarkoituksenmukaisiin tuotteisiin kohdistuvasta ALV:n korotuksesta, on esitys kannatettava.
- SOSTE huomauttaa, että makeisten ja suklaan ALV-korotuksen kannustimet kohdentuvat väärin. Koska vero ei ole porrastettu esimerkiksi sokerin määrän perusteella, vaan määräytyy tuotteen verottoman hinnan pohjalta, teollisuudelle ei synny kannustinta vähentää sokerin määrää tuotteistaan ja näin välttää vero. Lisäksi koska makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotuksen veropohja ei ole riittävän laaja, syntyy kannustimet epätarkoituksenmukaiseen tuotemuotoiluun pysymiseksi alemmalla ALV-kannalla.
- Koska esityksen mukaan makeisten ja suklaan ALV-korotuksella ei ole odotettavissa merkittäviä terveysvaikutuksia, tarvitaan huomattavasti rohkeampia keinoja ihmisten kulutustottumusten muuttamiseksi nykyistä terveellisempään suuntaan. SOSTE esittää, että esityksen rinnalla on pikimmiten ryhdyttävä valmistelemaan laaja-alaista ja ainesosaperusteista terveysveroa. Päätös voidaan tehdä puoliväliriihessä.

ALV-korotukset heikentävät ostovoimaa – makeisten ja suklaan tapauksessa korotus on perusteltu

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu päätös siirtää 10 prosentin ALV-kannan mukaisesti verotettavat tuotteet – sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta – 14 prosentin ALV-kannan piiriin. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä yleisen ALV-kannan korottamisesta 24 prosentista 25,5 prosenttiin sekä makeis- ja suklaatuotteiden siirtämisestä 14 prosentin ALV-

kannasta yleiseen ALV-kantaan. Toisaalta hallitusohjelmaan on kirjattu joidenkin tuotteiden ALVin alentamisesta.

Suomen yleinen ALV-kanta on uudistuksen jälkeen EU:n toiseksi korkein. Hallituksen ALV-korotukset kiristävät kulutusverotusta myötäsyklisesti matalasuhdanteessa, jolloin ALV-korotusten ajoitus on varsin huono sen heikentäessä kuluttajien ostovoimaa.

Huonosta ajoituksesta huolimatta makeisten ja suklaan ALV-korotus on askel oikeaan suuntaan ihmisten kulutustottumusten muuttamiseksi, koska kyse on epäterveellisistä ja ravitsemuksen kannalta epätarkoituksenmukaisista tuotteista.

Toisaalta esityksessä kuitenkin oletetaan, että makeisten ja suklaatuotteiden kysynnän hintajousto on hyvin matala, lähellä nollaa. Tämä tarkoittaisi, että ALV-korotuksen aiheuttamalla hinnankorotuksella ei olisi vaikutusta makeisten ja suklaatuotteiden kysyntään ja myyntiin. Tällöin korotuksella ei olisi myöskään myönteisiä vaikutuksia terveyteen vaan pelkästään fiskaalisia vaikutuksia.

Olettamus perustuu taannoisesta makeisverosta tehtyyn tutkimukseen. ALV-korotuksen vaikutusala on kuitenkin makeisveroa laajempi, minkä vuoksi hintajouston ei voi suoraan olettaa olevan sama kuin makeisveron tapauksessa. Tätä verouudistusten välistä eroa ja sen vaikutuksia kysynnän hintajousto on ollut aiheellista arvioida esityksessä.

Joka tapauksessa esityksestä voi vetää sen johtopäätöksen, että makeisten ja suklaan ALV-korotus ei ole tehokkain keino muuttaa kulutustottumuksia terveyden kannalta parempaan suuntaan. Kansanterveyden edistämiseksi ja ruokaympäristön muuttamiseksi nykyistä terveellisemmäksi tarvitaan huomattavasti rohkeampia esityksiä, joiden valmistelu on aloitettava viipymättä makeisten ja suklaan ALV-korotuksen rinnalla.

Makeisten ja suklaan ALV-korotuksen kannustimet kohdentuvat väärin

SOSTEn mielestä makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotukseen liittyy merkittäviä kannustinongelmia.

Ensinnäkin ALV-korotus ei koske tullinimikkeeseen 1905 luokiteltavia muita tuotteita, kuten kakkuja, leivoksia, keksejä ja pikkuleipiä. Täten esitys antaa yrityksille mahdollisuuden yleisen ALV-kannan kiertämiseen kehittämällä tuotteita, jotka luokitellaan esityksen ulkopuolelle rajattuihin kategorioihin.

SOSTE esittää, että yleisen verokannan soveltamisalaan lisättäisiin jo tässä vaiheessa myös nimikkeeseen 1905 luokiteltavat muut tuotteet, kuten kakut, leivokset, keksit ja pikkuleivät. Jää epäselväksi, miksi näin ei ole toimittu ja miksi rajaus on tehty vain esitysluonnoksessa mainittuihin tullinimikkeisiin.

ALV-korotus ei ole myöskään reilu ja tasapuolinen eri yritysten kannalta, koska se jättää muita sokeripitoisia elintarvikkeita valmistavat yritykset veronkorotuksen ulkopuolelle. Ongelmallista on myös se, että kuluttajat voivat korvata yleisen ALV-kannan piirissä olevia makeis- ja suklaatuotteita alennetun ALV-kannan piiriin jätetyillä halvemmilla tuotteilla, kuten kekseillä, jolloin kuluttajien ostopäätökset eivät muutu terveellisemmiksi.

Veropohjan määrittelyssä tullinimikkeitä huomattavasti parempi ja kattavampi tapa on määritellä verotettavat tuotteet ainesosien, kuten sokerin, perusteella. Olennaista on veron porrastus oikeanlaisten kannustinvaikutusten aikaansaamiseksi. Esimerkiksi sokeriverossa kaikki tuotteet, jotka sisältävät sokeria olisivat veron piirissä, mutta se, maksettaisiinko niistä veroa, riippuisi siitä, kuinka paljon tuotteessa on sokeria. Mitä enemmän sokeria, sitä enemmän veroa.

Makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotukseen liittyy myös toinen kannustinongelma, jota on kuvattu esityksessä seuraavasti: ”Verokannan korotus voi esimerkiksi motivoida yrityksiä kehittämään uusia napostelutarkoitukseen kelpaavia elintarvikkeita, joihin yleistä arvonlisäverokantaa ei sovelleta. Koska tuotteesta maksettavan arvonlisäveron määrä lasketaan osuutena tuotteen verottomasta hinnasta, esitetty vero kasvattaa kalliimpien tuotteiden hintaa euromääräisesti enemmän kuin halvempien tuotteiden. Tämä voi rohkaista yrityksiä valmistamaan perushinnaltaan halvempia tuotteita, mikä on mahdollista esimerkiksi korvaamalla kaakaon kaltaiset kalliimmat raaka-aineet halvemmilla raaka-aineilla kuten sokerilla.”

Toisin sanoen makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotus kannustaa yrityksiä valmistamaan enemmän sokeripitoisia tuotteita, mikä toimisi päinvastaiseen suuntaan sen tavoitteen kanssa, että ruokaympäristöömme pitäisi muuttua nykyistä terveellisemmäksi. Laaja-alaisessa ja porrastetussa sokeriverossa tätä ongelmaa ei syntyisi.

ALV-korotuksen rinnalla on ryhdyttävä valmistelemaan ainesosaperusteista terveysveroa

Koska makeisten ja suklaatuotteiden ALV-korotuksen kannusteet kohdentuvat väärin, ei ole takeita sen terveysvaikutuksista. Tämä on merkittävä ongelma, sillä suomalaisten kansanterveyden edistäminen on keskeinen tavoite myös kansantalouden näkökulmasta.

30 prosentilla naisista ja 27 prosentilla miehistä esiintyy lihavuutta. Lähes joka toisella aikuisella on vyötärölihavuutta. Joka toisella aikuisella on joko verenpainelääkitys tai kohonnut verenpaine. Yli puoli miljoonaa suomalaista sairastaa diabetesta – viidesosa heistä sairastaa tautia tietämättään.

Terve väestö säästää terveysmenoja ja on tuotteliaampi. Jos esimerkiksi 58 prosenttia diabetesriskissä olevista henkilöistä välttyisi diabetekselta, työllisyys lisääntyisi yli 31 000 henkilöllä ja Suomen BKT kasvaisi noin prosentin. Säästö olisi huomattavasti suurempi kuin hyvinvointialueiden tämänhetkiset alijäämät (1,4 mrd. €).

Kansanterveyden, kansantalouden ja teollisuuden näkökulmasta parempi ja syrjimätön vaihtoehto olisi laaja-alainen terveysvero, joka perustuisi tuotteiden sisältämään sokerin, kovan rasvan ja suolan määrään. Tällöin kaikki paljon terveydelle haitallisia aineita sisältävät tuotteet olisivat veron piirissä, eivät vain makeiset ja suklaa. Tämä loisi tasapuoliset pelisäännöt elintarvikevalmistajille, ohjaisi teollisuutta tuotekehittämään terveellisempiä vaihtoehtoja sekä kannustaisi kuluttajia terveellisempiin valintoihin. Laaja ainesosaperusteinen terveysvero loisi yhdenvertaisen ja läpinäkyvän järjestelmän, jota eri tuotteiden valmistajien olisi vaikea haastaa tai kiertää.

Terveysveron tarkoituksena ei ole kauttaaltaan nostaa ruuan hintaa. Vero kohdistuisi vain epäterveellisiin tuotteisiin ja siten luotaisiin selkeä hintaero terveellisempien vaihtoehtojen hyväksi.

Yksittäisten tuoteryhmien verottaminen ei ratkaise kansanterveyden eikä kansantalouden haasteita. Meillä on hyviä kansainvälisiä esimerkkejä veroista, joilla on vähennetty sokerin saantia. Lyhyellä aikavälillä terveysvero toisi valtiolle myös merkittäviä verotuloja, ja pitkällä aikavälillä vahvistaisi kansanterveyttä ja sitä kautta hillitsisi sote-kustannusten painetta.

SOSTE esittää, että hallituksen puoliväliriihessä asetetaan työryhmä, jonka tehtävä on valmistella terveysveron käyttöönotto Suomessa.